

Udveksling af oplysninger mellem kommuner, politiet og anklagemyndigheden samt i børnehuse

oktober 2013

Ankestyrelsen

Udveksling af oplysninger mellem kommuner, politiet og anklagemyndigheden samt i børnehuse

Kapitel 1. Indledning	side 4
Kapitel 2. Udveksling af oplysninger mellem de kommunale myndigheder, politiet og anklagemyndigheden, serviceloven § 49 b	
• Generelt	side 5
• Formål	side 5
• Nøglebegreber og betingelser	side 5
• Personer, der kan udveksles oplysninger om	side 5
• Overgreb	side 5
• Oplysninger, der kan udveksles	side 6
• Udveksling skal være nødvendig	side 6
• Hvornår kan oplysninger udveksles?	side 7
• Fagpersoner, som må udveksle oplysninger	side 9
• Samtykke	side 9
• Politiets notering af oplysninger	side 10
• Tilgængelige fagpersoner med den nødvendige beslutningskompetence	side 11
Kapitel 3. Samarbejdet mellem kommuner og politiet	
• Kommunens opgave	side 12
• Politiets opgave	side 12
• Udfordringer og løsninger	side 12
Kapitel 4. Børnehuse	
• Generelt	side 16
• Benyttelse af et børnehus	side 17
Kapitel 5. Udveksling af oplysninger i børnehuse, servicelovens § 50 c	
• Generelt	side 18
• Formål	side 18
• Betingelser	side 18
• Fagpersoner, som må udveksle oplysninger	side 18
• Oplysninger, der kan udveksles	side 19
• Udveksling skal være nødvendig	side 21
• Hvornår kan oplysninger udveksles?	side 21
• Samtykke	side 24
• Handle- og beslutningskompetence	side 24
• Forholdet til sundhedslovens regler om sundhedspersoners tavshedspligt og videregivelse af helbredsoplysninger	side 25

Kapitel 6. Andre relevante regler om udveksling af oplysninger og samarbejde

- Generelt side 26
- Serviceloven side 26
 - SSD-samarbejdet side 26
 - Skærpet underretningspligt side 26
- Forvaltningsloven side 27
 - Tavshedspligt side 27
- Persondataloven side 27
 - Generelt side 27
 - Forrang side 28
 - Følsomme personoplysninger side 28
 - Forvaltningsmyndigheders videregivelse af personfølsomme oplysninger side 28
- Retsplejeloven side 29
 - SSP-samarbejdet side 29

Overgrebspakken - børn skal altid beskyttes

www.socialstyrelsen.dk/overgreb er indgangen til Social-, Børne- og Integrationsministeriets samlede indsats til beskyttelse af børn og unge mod overgreb.

Kapitel 1

Indledning

Den 14. maj 2013 blev der vedtaget nye bestemmelser, som fastsætter udtrykkelig hjemmel til, at der i sager om overgreb mod børn og unge kan ske udveksling af oplysninger mellem kommune, politi og anklagemyndighed samt mellem de involverede myndigheder, hvor et børnehus benyttes. Bestemmelserne er en del af udmøntningen af den politiske aftale "Samlet indsats til beskyttelse af børn mod overgreb" (Overgrebspakken). Lovændringen giver mulighed for direkte efter serviceloven at udveksle oplysninger uden indhentelse af samtykke, hvis det er nødvendigt for at forebygge overgreb mod børn og unge eller af hensyn til et barns eller en ungs sundhed eller udvikling.

Mulighederne for udveksling af oplysninger mellem kommune og politi som led i forebyggelsen af overgreb mod børn og unge er reguleret i servicelovens § 49 b, mens mulighederne for udveksling af oplysninger, når et børnehus benyttes, er reguleret i servicelovens § 50 c.

Bestemmelserne trådte i kraft den 1. oktober 2013, og formålet er, at myndighederne bedre skal kunne dele viden og koordinere deres indsatser til gavn for børn og unge i sager om overgreb.

Pjecen er primært rettet mod de kommunale fagpersoner, der til daglig arbejder med børn og unge i sager om overgreb.

Kapitel 2 beskriver, hvornår de kommunale myndigheder, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge, politiet og anklagemyndigheden kan udveksle oplysninger om rent private forhold for at forebygge overgreb mod børn og unge.

Kapitel 3 handler om de udfordringer, der kan være i forhold til samarbejdet og udvekslingen af oplysninger mellem politi og kommune. Udfordringerne ligger blandt andet i, at kommunens primære mål er at beskytte og sikre nødvendig støtte til barnet eller den unge, mens politiets primære fokus er efterforskning og vurdering af, om der er grundlag for at rejse tiltale.

Kapitel 4 handler om børnehuse og deres formål.

Kapitel 5 beskriver, hvornår og hvem der kan udveksle oplysninger om rent private forhold under kommunens udarbejdelse af en børnefaglig undersøgelse med benyttelse af et børnehus.

Kapitel 6 giver en kort gennemgang af de tilgrænsende regler om videregivelse og udveksling af oplysninger i serviceloven, forvaltningsloven, persondataloven og retsplejeloven. Reglerne om udveksling af oplysninger efter disse andre love skal fortsat bruges i situationer, som ikke falder ind under bestemmelserne i serviceloven § 49 b og § 50 c.

Pjecen indeholder en række eksempler på hele eller udsnit af sagsforløb, der belyser forskellige problemstillinger, samt hvordan de nye regler i serviceloven kan anvendes. Eksemplerne tager udgangspunkt i situationer fra de enkelte fagpersoners hverdag.

Kapitel 2

Udveksling af oplysninger mellem de kommunale myndigheder, politiet og anklagemyndigheden

Generelt

Serviceovens § 49 b giver de kommunale myndigheder, politiet og anklagemyndigheden mulighed for at udveksle oplysninger om bekymring for et konkret barn eller en ung.

Udvekslingen kan ske, når det må anses for nødvendigt som led i forebyggelsen af overgreb mod børn og unge.

Formål

Det overordnede formål med bestemmelsen er at sikre en tidlig indsats og koordinering i sager, hvor man har viden eller mistanke om overgreb mod børn eller unge. Serviceovens § 49 b er gennemført som et led i at styrke beskyttelsen af børn og unge mod overgreb.

§ 49 b. Kommunale myndigheder, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge, og politiet og anklagemyndigheden kan indbyrdes udveksle oplysninger om rent private forhold vedrørende et barns eller en ungs personlige og familiemæssige omstændigheder, hvis udvekslingen må anses for nødvendig som led i forebyggelsen af overgreb mod børn og unge.

Med bestemmelsen sikres udveksling af oplysninger i begyndelsen af en sag, hvor myndighederne ofte ikke har fuld indsigt i den konkrete sags karakter, men hvor det vurderes nødvendigt at videregive oplysninger om bekymring for et barn eller en ung, fordi der er mistanke om overgreb mod barnet eller den unge.

Formålet er også - via en hurtigere afklaring af barnets eller den unges situation og behov for støtte - at give barnet eller den unge hjælp hurtigst muligt.

Desuden giver bestemmelsen mulighed for at afklare, om der er grundlag for strafferetlig efterforskning af sagen.

Nøglebegreber og betingelser

Personer, der kan udveksles oplysninger om

Der kan udveksles oplysninger om børn og unge under 18 år, hvis der er bekymring for, at de udsættes for overgreb. I det omfang, det er relevant, kan der også udveksles oplysninger om barnets eller den unges forældre og andre personer omkring barnet eller den unge.

Derudover kan der udveksles oplysninger om personer, der har begået eller mistænkes for at have begået overgreb mod børn eller unge.

Overgreb

Betegnelsen overgreb dækker over både seksuelle og voldelige overgreb.

Oplysninger, der kan udveksles

Ansatte ved politiet og anklagemyndigheden samt sagsbehandlere i den kommunale forvaltning kan udveksle alle relevante oplysninger om rent private forhold vedrørende et barns eller en ungs personlige og familiemæssige omstændigheder.

Rent private forhold omfatter blandt andet oplysninger om helbredsforhold og væsentlige sociale problemer samt oplysninger om barnets eller den unges udvikling eller adfærd, familieforhold, sundhedsforhold, skoleforhold, fritidsforhold og venskaber.

Den kommunale sagsbehandler kan for eksempel udveksle oplysninger med politiet eller anklagemyndigheden om en persons tidligere, nuværende og fremtidige fysiske eller psykiske tilstand samt oplysninger om medicinforbrug og misbrug af nydelsesmidler samt oplysninger om seksuelle og strafbare forhold.

Der kan ligeledes udveksles oplysninger om, at et barn eller en ung, som mistrives for eksempel har en seksualiserende adfærd, har koncentrationsvanskeligheder, ondt i maven eller isolerer sig, hvis der er bekymring for, at mistrivelsen skyldes overgreb.

De relevante oplysninger om familiemæssige omstændigheder kan være oplysninger om forældrenes forhold, herunder deres samlivsforhold og andre børn.

Der kan eksempelvis være tale om oplysninger om, at barnet og moren bor sammen med morens kæreste, som politiet kender i forvejen, fordi han har været dømt eller mistænkt for overgreb mod børn eller unge.

Oplysninger om en formodet gerningsmands tidligere ansættelsesforhold og -steder kan også være relevante at udveksle.

Hvilke undersøgelser og sagsskridt, den kommunale sagsbehandler og politiet vurderer, er nødvendige i den konkrete sag, kan der endvidere udveksles oplysninger om.

Det kan for eksempel være oplysninger om, hvorvidt og hvornår der skal foretages en retsmedicinsk undersøgelse eller videoafhøring, eller at der er planer om hjemmebesøg eller børnesamtale.

Afgrænsningen af hvilke oplysninger, der hører til rent private forhold, svarer til afgrænsningen i forvaltnings- og persondataloven.

Ved vurderingen af, om en oplysning vedrører rent private forhold, skal der lægges vægt på, om oplysningerne direkte afslører særligt følsomme forhold om den enkeltes privatliv.

Udveksling af oplysninger, som ikke kan udveksles i medfør af § 49 b, kan fortsat ske i overensstemmelse med forvaltningslovens og persondatalovens almindelige regler - se nærmere i kapitel 6.

Udveksling skal være nødvendig

Udveksling af oplysninger skal være nødvendig som led i at beskytte børn og unge mod overgreb. Udvekslingen kan være medvirkende til at hindre yderligere overgreb, ligesom den kan danne grundlag for at iværksætte støtte til et barn eller en ung.

I hver enkelt sag skal der ske en konkret vurdering af behovet for at udveksle oplysninger og en konkret vurdering af hvilke oplysninger, der er nødvendige at udveksle.

Det er ikke enhver oplysning om barnet eller den unge, der kan udveksles efter § 49 b, men alene de oplysninger, som er nødvendige for at forebygge overgreb.

Det er dog væsentligt ikke at være for tilbageholdende og forsigtig med at udveksle oplysninger. Der kan således være tale om en konkret, men uformel og indledende kontakt, hvor både kommune og politi kan udveksle oplysninger ud fra mere vage tegn på overgreb. Det er ikke en forudsætning, at der - ud over oplysninger og socialfaglige vurderinger fra den kommunale sagsbehandler - også er udtalelser fra andre fagpersoner med samme bekymring for barnet eller den unge.

Eksempel 1

En kvinde henvender sig til kommunen. Hun oplyser, at hendes nabo, der er mor til en 12-årig pige, for seks måneder siden er flyttet sammen med sin kæreste. Ifølge naboen har kæresten billeder af unge piger uden tøj på, og naboen udtrykker bekymring over kærestens måde at omgås den 12-årige pige på.

Sagsbehandleren havde to måneder tidligere modtaget en underretning fra pigens skole om bekymring for hende, idet pigen gennem nogle måneder havde ændret adfærd. Pigen var blevet trist og indsluttet, udviste nervøsitet og havde stigende skolefravær. I forbindelse med skolens underretning blev det planlagt at afholde en børnesamtale på pigens skole. Samtalen blev ikke gennemført, idet pigen ikke var i skole den pågældende dag, og moren oplyste telefonisk, at pigen havde det godt.

I sådan en situation, hvor sagsbehandleren har oplysninger, som samlet set kan give en mistanke om seksuelle overgreb, er det relevant at udveksle oplysninger om sagen med politiet.

Det er ikke afgørende for udvekslingen af oplysninger, hvor overgrebene har fundet sted eller hvem, der har begået dem. Der kan således være tale om overgreb begået i hjemmet, andre steder, hvor barnet eller den unge er vant til at færdes eller fremmede steder.

Hvornår kan oplysninger udveksles?

§ 49 b er hovedsageligt tiltænkt det indledende stadie både i kommunen og hos politiet, hvor der endnu ikke er overblik og klarhed over sagens karakter, men kan også anvendes senere i et sagsforløb.

På det indledende stadie af en sag kan det således være vanskeligt for den kommunale sagsbehandler at vurdere, om der er tale om et strafbart forhold, som er relevant at melde til politiet.

Der kan også være tilfælde, hvor den kommunale sagsbehandler er bekymret for, om et barn har været udsat for overgreb og har brug for at høre politiets umiddelbare vurdering inden en eventuel politianmeldelse. Ved en sådan bekymringsamtale kan den kommunale sagsbehandler og politiet udveksle oplysninger - også om rent private forhold.

Det samme kan være tilfældet, når politiet modtager oplysninger om et barn eller en ung, som måske giver anledning til en underretning, men hvor politiet også har behov for at få oplysninger om familien, barnet eller den unge fra kommunen for at vurdere oplysningerne i forhold til en eventuel efterforskning.

Eksempel 2

En skole underretter kommunen om en 10-årig pige, som har fortalt, at hun er bange for sin mor, som slår og napper. Pigen bekræfter dette under en børnesamtale med sagsbehandleren, og hun fremtræder påvirket under samtalen.

Den kommunale sagsbehandler havde nogle måneder tidligere været på hjemmebesøg hos familien på grund af underretninger om, at pigen ikke havde det godt. Pigens forældre er skilt, og de har gennem et par år haft en konflikt om forældremyndigheden. Kommunen konkluderede efter hjemmebesøget, at pigen var påvirket af forældrenes konflikter. Forældrene var på tidspunktet for hjemmebesøget enige om, at de ville arbejde på at få et bedre samarbejde.

Da moren bliver foreholdt pigens oplysninger om, at hun slår og napper, benægter moren det på det kraftigste. Hun fortæller, at det er noget, som faren har fået pigen til at sige for at stille moren i et dårligt lys i forældremyndighedssagen. Moren erkender dog, at hun i opdragelsesøjemed kan råbe ad pigen. Samtidig siger moren, at hun vil kæmpe for at beholde sin datter.

Kommunen drøfter sagen med politiet i forhold til politianmeldelse. Politiet vurderer, at der ud fra de foreliggende oplysninger ikke kan rejses sigtelse mod moren.

Kommunen vurderer, at der er behov for at udarbejde en børnefaglig undersøgelse for at få pigens situation nærmere afdækket. På dette tidspunkt er der således ikke tale om en tværsektoriel indsats.

Bekymringen for et barn eller ung kan opstå på mange måder. Den kan eksempelvis opstå via underretninger fra fagfolk, som udtrykker alvorlige og fagligt funderede bekymringer. Den kan komme fra børn eller unge, som fortæller om overgreb begået mod dem selv eller andre børn og unge, eller bekymringen kan opstå via naboer og andre private, som kender familien og/eller barnet eller den unge.

Der er ingen begrænsning i antallet af gange, myndighederne indbyrdes må udveksle oplysninger efter § 49 b. Der kan således godt være flere kontakter og udveksling af oplysninger flere gange.

Omfanget af de udvekslede oplysninger er dog begrænset af, at udvekslingen skal være nødvendig og ikke mere omfattende, end formålet tilsiger.

Hvis den indledende udveksling af oplysninger viser, at der er behov for en børnefaglig undersøgelse af barnet eller den unge, fordi der er mistanke eller viden om overgreb - og hvis der er flere myndigheder involveret i sagen - skal det børnehus, som kommunen er tilknyttet, benyttes ved undersøgelsen, jf. servicelovens § 50 b.

Fagpersoner, som må udveksle oplysninger

De faggrupper, som kan udveksle oplysninger i medfør af servicelovens § 49 b, er sagsbehandlere i den kommunale forvaltning, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge, samt politi og anklagemyndigheden.

Disse fagpersoner har efter forvaltningslovens § 27, stk. 1, tavshedspligt i forhold til oplysninger om rent private forhold, som de får som led i deres arbejde. Reglerne i § 49 b medfører, at oplysningerne alligevel kan udveksles, når udvekslingen er nødvendig som led i forebyggelsen af overgreb mod børn og unge.

Det er ikke reguleret, hvor mange personer, der må være med til at udveksle oplysninger, men da der er tale om rent private forhold, bør der ikke inddrages flere personer i udvekslingen, end formålet tilsiger. På den anden side har bestemmelsen netop sigte mod at skabe overblik og mulighed for en koordineret indsats, hvilket taler for, at alle de relevante personer inddrages for at få sagen tilstrækkeligt belyst.

Samtykke

Der kan udveksles oplysninger om børn og unge i medfør af servicelovens § 49 b uden indhentelse af samtykke.

Det kan dog i visse situationer, af hensyn til det videre samarbejde med forældremyndighedsindehaverne, være hensigtsmæssigt at søge at indhente samtykke til udveksling af oplysninger, såfremt dette ikke unødigt forsinker iværksættelse af tiltag i sagen. Det er ligeledes en betingelse, at der herved ikke opstår risiko for, at efterforskningen eller iværksættelse af tilstrækkelig støtte til barnet eller den unge hindres eller vanskeliggøres. Overvejelse om indhentelse af samtykke vil således navnlig kunne komme på tale, hvis mistanke i sagen er rettet mod personer, der er helt udenforstående i forhold til familien.

I sager, hvor samtykke søges indhentet, men nægtes, kan oplysninger udveksles i medfør af bestemmelserne på trods heraf, såfremt betingelserne i øvrigt er opfyldt.

Eksempel 3

Politiet modtager en anmeldelse om seksuelle overgreb begået mod en 4-årig dreng af en mandlig pædagog i drengens børnehaven. Der etableres straks et indledende samarbejde og udveksles oplysninger med kommunen om drengen.

For at få tilstrækkeligt overblik over sagens omfang kan det være nødvendigt, at kommunen og politiet udveksler oplysninger om mandens eventuelle tidligere ansættelser. Det kan også være nødvendigt at udveksle oplysninger om, hvorvidt der er andre børn i drengens børnehave, der kan have været udsat for overgreb, eller om der tidligere har været mistanke om overgreb begået af manden.

Det er i medfør af § 49 b muligt at udveksle alle relevante oplysninger uden forudgående indhentelse af samtykke, herunder både oplysninger om pædagogen, drengen og eventuelle andre børn, som kan have været udsat for overgreb.

Udveksling af oplysninger er vigtig både af hensyn til muligheden for at vurdere behovet for støtte til de berørte børn og deres familier, for at forebygge fremtidige overgreb og af hensyn til politiets efterforskning.

Politiets notering af oplysninger

Politiet har mulighed for at notere de udvekslede oplysninger i et elektronisk system, der via et elektronisk udpegningsværktøj gør det muligt under visse omstændigheder at danne sig et overblik på et tidligt tidspunkt over bekymrende omstændigheder i familier/husstande, herunder familier med hyppige bopælsskift mellem flere forskellige politikredse. Oplysningerne kan på den måde anvendes til at modvirke fremtidige overgreb samt sikre forebyggelse og tidlig indsats generelt set.

Politiet kan notere oplysninger, som de har modtaget fra andre - eksempelvis praktiserende læger, skole, kommune, naboer og lignende. I det omfang politiet selv bliver bekendt med oplysninger, som giver anledning til bekymring for et barn eller en ung, kan disse også noteres i systemet. Det kan eksempelvis være, hvis politiet under patruljering eller under en ransagning observerer forhold, som giver anledning til bekymring for et barn eller en ung. Politiet har i sådan en situation også pligt til at underrette kommunen efter servicelovens § 153, stk. 1.

Det, der i den konkrete situation måske ikke i sig selv kan føre til en politianmeldelse, kan vise sig at være en del af et mønster, som tilsammen giver anledning til en politimæssig indsats – og kan også give anledning til, at kommunen handler i sagen.

Eksempel 4

Politiet bliver kontaktet af en kommunal sagsbehandler, som har fået en underretning fra en gymnastiktræner. Træneren har oplyst, at en 7-årig dreng flere gange er kommet til træning med nogle påfaldende blå mærker.

Selvom politiet ved sådan en henvendelse måske kommer frem til, at der ikke er grundlag for at foretage en politianmeldelse, har politiet mulighed for at notere henvendelsen i sagsstyringsystemet.

Kommer der på et senere tidspunkt en ny henvendelse om samme dreng eller fra samme træner, vil den tidligere henvendelse komme frem ved søgning i politiets system og kan dermed give et bredere billede af situationen.

Tilgængelige fagpersoner med den nødvendige beslutningskompetence

Sager om overgreb kan ofte have en akut karakter med behov for hurtig indsats. En forudsætning for den hurtige indsats er, at fagpersonerne har mulighed for hurtigt at vurdere oplysningerne samt tilrettelægge og koordinere sagsforløbet uden i længere tid at skulle afvente godkendelse og tilbagemeldinger fra andre niveauer hos myndigheden.

Det er derfor hensigtsmæssigt, at de personer i politiet og hos de kommunale myndigheder, som inddrages, enten selv har eller har umiddelbar adgang til en person med erfaring i komplicerede sociale sager, så de kan vurdere situationen. Derudover er det hensigtsmæssigt, at de pågældende personer har kompetence til at træffe beslutning om støtte efter serviceloven eller vurdere den politimæssige stilling.

For at opnå et godt og velfungerende samarbejde mellem kommunen og politiet er det væsentligt, at begge parter kender til samarbejdsprocedurer og eventuelle kontaktpersoner. Kommunen er efter servicelovens § 19, stk. 5, forpligtet til at udarbejde et beredskab til forebyggelse, tidlig opsporing og behandling af sager om overgreb mod børn og unge.

Derudover er det også hensigtsmæssigt, at de relevante personer i politiet og hos de kommunale myndigheder er tilgængelige og fleksible i forhold til at deltage i møder og lignende med kort varsel.

Kapitel 3

Samarbejdet mellem kommuner og politiet

Kommunens opgave

I sager, hvor der er mistanke om overgreb mod børn eller unge, er kommunen den gennemgående myndighed og har til hovedopgave at forebygge og beskytte barnet eller den unge mod overgreb. Desuden skal kommunen iværksætte behandling og andre hjælpeforanstaltninger, når overgrebet er sket.

Kommunen har desuden som mål at beskytte barnet eller den unge mod fremtidige overgreb og sikre den nødvendige støtte. Det gælder, uanset om der rejses tiltale i en straffesag, og om denne fører til en dom. Kommunen skal vurdere, om der er bekymring for barnets eller den unges trivsel og udvikling og ikke forholde sig til, om der er tilstrækkeligt bevis for en given mistanke.

Politiets opgave

Politiets opgave i sager om overgreb mod børn eller unge består i at vurdere, om der er grundlag for at iværksætte en efterforskning - herunder afhøringer og/eller en retsmedicinsk undersøgelse. Politiets sigte under efterforskningen er ofte bagudrettet, idet formålet er at sikre, at allerede begåede strafbare forhold forfølges. Resultaterne af politiets efterforskning vil herefter danne grundlag for anklagemyndighedens vurdering af, om der skal rejses tiltale. Anklagemyndigheden rejser ikke tiltale i en straffesag, medmindre det vurderes, at det vil føre til domfældelse.

Udfordringer og løsninger

Erfaringer viser, at kommunens og politiets forskellige opgaver kan give udfordringer i det konkrete forløb af en sag om overgreb mod et barn eller en ung.

Et øget samarbejde mellem de kommunale myndigheder og politiet, hvor de kan orientere hinanden, indgå i dialog og i sidste ende tilrettelægge og koordinere deres indsatser, kan hindre uhensigtsmæssigheder i sagsbehandlingen.

Det er således afgørende, at de kommunale myndigheder og politiet orienterer hinanden og udveksler oplysninger allerede fra begyndelsen af et sagsforløb. Selvom der ikke er klarhed over sagens karakter, bør der være kontakt mellem myndighederne, hvor det anses for nødvendigt af hensyn til beskyttelsen af et barn eller en ung mod overgreb. Det gælder for eksempel sager, hvor politiet har begyndt en strafferetlig efterforskning om et overgreb. I sådanne sager er det vigtigt, at kommunen modtager oplysninger fra politiet, så kommunen bliver opmærksom på, at et barn eller en ung kan have behov for støtte. Politiet er også omfattet af den skærpede underretningspligt efter servicelovens § 153, stk. 1.

Eksempel 5

Politiet får en henvendelse fra en mor, som fortæller, at hendes 16-årige datter via nettet har chattet med en mand, som datteren senere har mødt. Datteren har ikke været sig selv i nogle dage efter mødet og fortæller nu moren, at manden havde opført sig seksuelt grænseoverskridende over for hende.

Politiet skal - udover den politimæssige del af sagen - underrette kommunen om morens henvendelse efter servicelovens § 153, stk 1 ligesom der er mulighed for at udveksle oplysninger om eventuelt kendskab til pigen, hendes familie eller manden.

Politiet vil derudover kunne notere morens henvendelse i sit elektroniske system samt undersøge, om der er tidligere kendskab til pigen eller manden heri.

Under politiets efterforskning af en sag om overgreb er det desuden vigtigt, at kommunen og politiet får klarlagt, hvad kommunen må foretage sig i den periode, hvor politiet efterforsker sagen og eventuelt skal videoafhøre barnet. En eventuel videoafhøring skal ske i et børnehus og bør søges gennemført hurtigst muligt, og hvis det er praktisk muligt inden en uge fra anmeldelsen. Se mere om politiets behandling af sager om seksuelt misbrug af børn og videoafhøring af børn i sådanne sager i Rigsadvokatens Meddelelse – RM 2 – 2007, rettet i september 2012.

Når det er klart, hvad kommunen må foretage sig, undgår den kommunale sagsbehandler at komme i tvivl om, hvad der må tales med barnet eller den unge om. Sagsbehandleren skal også være opmærksom på at sikre barnet eller den unge beskyttelse i efterforskningsperioden. En igangværende politimæssig behandling af en sag skal således af den kommunale sagsbehandler ikke tages som udtryk for, at kommunen skal afvente og se, hvad efterforskningen resulterer i. Kommunen har en selvstændig forpligtelse til at handle - se mere i kapitel 5.

I sager, hvor politiet vurderer, at der ikke er tilstrækkeligt bevis til at kunne rejse tiltale, eller hvor en tiltale ikke leder til en domfældelse, er kommunen - trods politiets vurdering af sagen eller manglende domfældelse - forpligtet til at vurdere sagen socialfagligt. Der kan således godt være grundlag for en social indsats og støtte, hvis der fortsat er bekymring for et barns eller en ungs trivsel – også selvom politiet ikke går videre med sagen strafferetligt.

Eksempel 6

Politiet får en anmeldelse fra en far til en 7-årig dreng. Drengen bor hver anden uge hos sin mor, der har forældremyndigheden sammen med faren. Moren har også en 15-årig søn boende. Drengen har fortalt sin far, at hans 15-årige halvbror ofte kommer ind i hans seng om natten og rører ham på intime steder. Faren er meget bekymret for sin søn og vil ikke have, at han kommer hjem til sin mor igen.

Politiet kontakter kommunen og fortæller om farens henvendelse. Den kommunale sagsbehandler oplyser, at der i forudgående uge er modtaget underretninger fra drengens fritidshjem og en nabo om, at drengen ikke har det godt.

Politiet beslutter på baggrund af oplysninger i sagen, at det er nødvendigt at foretage en videoafhøring af drengen. Videoafhøringen skal foregå i et børnehus. Politiet taler med den kommunale sagsbehandler og faren om vigtigheden af, at moren og stedbroren ikke bliver bekendt med oplysningerne før afhøringen af drengen. For at undgå at påvirke drengens forklaring, er det vigtigt, at der ikke tales med ham om selve krænkelserne.

Når kommunen bliver bekendt med oplysningerne fra politiet, skal kommunen sikre beskyttelse af drengen og vurdere, om der er behov for støtte. Den kommunale sagsbehandler kan i den forbindelse have behov for at tale både med drengen og forældrene, og derfor skal sagsbehandleren og politiet forinden have aftalt præcist, hvad der må - og ikke må - tales om samt koordinere forløbet.

Eksempel 7

En kommune underrettes af en skole om, at en 8-årig dreng har fortalt, at han og lillebroren på 4 år bliver slået af far og sendt i seng uden aftensmad.

Forældrene er skilt, og drengene bor hos moren, men de er på samvær hos faren hver anden weekend. Skolen oplyser desuden, at moren jævnligt kontakter klasselæreren og fortæller om sin bekymring for forholdene hos faren. Familien er ikke kendt af kommunen forud for skolens underretning.

Begge drengene bekræfter under børnesamtale med den kommunale sagsbehandler, at far ofte slår. Den 8-årige fortæller, at han fik næseblod, da faren slog sidste gang.

Moren oplyser, at hun er bange for faren, der har psykiske problemer. Hun er før blevet slået af ham, men hun har ikke turdet anmelde ham for vold, da hun frygter hans reaktion. Hun tør heller ikke anmelde ham for vold mod børnene.

Den kommunale sagsbehandler drøfter sagen med politiet og laver derefter en politianmeldelse. Den kommunale sagsbehandler og politiet koordinerer deres arbejde, og moren orienteres om, at det er hensigtsmæssigt, at hun ikke fortæller faren, at der er indgivet politianmeldelse. Hun vejledes også om, at hun ikke må "afhøre" børnene, men at hun eventuelt kan føre dagbog over børnenes udtalelser.

Kommunen beslutter, at der skal udarbejdes en børnefaglig undersøgelse med benyttelse af et børnehus.

Kommunen skal vejlede moren om muligheden for at få ændret et samvær. Det er Statsforvaltningen, der træffer afgørelse i sager om samvær.

Eksempel 8

En 14-årig dreng fortæller i skolen, at han og hans søskende bliver bundet og slået af stedfaren. Kommunen bliver straks underrettet, og sagen meldt til politiet. Kommunen afholder en børnesamtale og beslutter, at der skal udarbejdes en børnefaglig undersøgelse med benyttelse af et børnehus for at afdække familiens forhold. Der er ikke forud modtaget underretninger om bekymring for børnene, og kommunen kender ikke familien.

Politiet afhører den 14-årige og hans lillesøster på 9 år. Der er også en 2-årig lillesøster, som ikke afhøres. Drengen gentager over for politiet oplysningerne om vold mod ham og hans søskende begået af stedfaren. Ifølge drengen slår moren ikke, men hun gør ikke noget for at forhindre eller stoppe stedfaren.

Under afhøringerne af den 9-årige lillesøster, moren og stedfaren afviser de, at drengens oplysninger om vold er rigtige. Der foreligger ikke oplysninger fra andre, herunder læge, skadestue eller skole, som understøtter drengens oplysninger. Anklagemyndigheden beslutter på baggrund af de samlede oplysninger i sagen, at der ikke er grundlag for at rejse tiltale. Det er ikke sandsynligt, at tiltalerejsning vil føre til domfældelse.

Det er væsentligt, at den kommunale sagsbehandler fortsætter sin behandling af sagen og færdiggør den børnefaglige undersøgelse. Uanset den strafferetlige vurdering af sagen, er der socialfagligt set grund til bekymring for drengens og familiens situation, når der fremkommer så alvorlige beskyldninger om vold i hjemmet.

Kapitel 4 Børnehuse

Generelt

Fra 1. oktober 2013 findes der fem børnehuse i Danmark, som kommunen skal benytte ved udarbejdelse af børnefaglige undersøgelser i sager om overgreb mod børn og unge eller mistanke herom.

Benyttelsen af børnehusene skal sikre en koordineret og skånsom tværfaglig indsats af høj kvalitet over for det enkelte barn eller den enkelte unge. Ved at samle de relevante fagpersoner på ét sted får barnet eller den unge bedre muligheder for at blive undersøgt skånsomt og for at få krisestøtte og psykologsamtaler.

Målet med børnehusene er også at medvirke til, at kommunale sagsbehandlere handler effektivt i sager om overgreb, idet de kan få faglig rådgivning og konsulentbistand fra børnehusene til at koordinere, udrede og håndtere de konkrete sager.

I sager, hvor overgrebet eller mistanken herom har en sådan karakter, at der er behov for et tværsektorielt samarbejde mellem kommune, politi eller sygehusvæsen, skal et børnehus benyttes. Mindst to af disse myndigheder skal således være involveret, for at en sag kan behandles i et børnehus.

Det er fortsat barnets eller den unges handlekommune, der har myndighedsansvaret under hele forløbet i sager, hvor et børnehus benyttes.

Børnehusene er bemandet med fast personale, som er kvalificeret til at varetage sager om overgreb mod børn og unge og dermed har de nødvendige kompetencer - herunder socialfaglige og psykologiske.

Der kan efter behov inddrages og samarbejdes med relevante fagpersoner under en sag i børnehuset.

Børnehusene skal bistå den kommunale sagsbehandler med at vurdere, undersøge og udrede barnets eller den unges behov for støtte, som følger af det eller de overgreb, der er viden eller mistanke om, at barnet eller den unge har været udsat for.

Børnehusene kan tilbyde barnet eller den unge kortvarig krisestøtte og psykologsamtaler, hvis det vurderes at være relevant. Herudover kan den/de nærmeste omsorgspersoner tilbydes akut krisestøtte, hvis det vurderes at være nødvendigt for, at de er i stand til at være en støtte for barnet eller de unge. Personalet kan også med udgangspunkt i overgrebssituationen give den kommunale sagsbehandler rådgivning og vejledning om at håndtere den samlede families situation, herunder barnets eller den unges behov for særlig støtte fremover.

Politiet kan som en del af efterforskningen af en sag om overgreb foretage videoafhøring af barnet eller den unge og skal desuden vurdere behovet for en retsmedicinsk undersøgelse. Hvis der skal foretages en videoafhøring, skal det ske i et børnehus.

Herudover skal børnehuset anvendes til at vurdere barnets eller den unges behov for

sundhedsfaglig indsats og eventuel videre visitation til yderligere sundhedsfaglige undersøgelser.

Benyttelse af et børnehus

Når kommunen bliver bekendt med, at et barn eller en ung har været udsat for overgreb - eller hvor der er mistanke herom - og derfor kan have behov for særlig støtte, er kommunen forpligtet til at benytte det børnehus, kommunen er tilknyttet, når den skal udarbejde den børnefaglige undersøgelse. Dette følger af servicelovens § 50 b. Det er ikke afgørende, hvordan kommunen bliver bekendt med sagen. Det kan eksempelvis ske via henvendelse eller underretning fra politiet, sundhedsvæsenet, skole eller andre.

Det er en forudsætning for undersøgelse i et børnehus, at kommunen - på baggrund af en mistanke eller viden om et overgreb - har besluttet, at der skal udarbejdes en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50 eller et tillæg til en tidligere udarbejdet undersøgelse.

Det er også en forudsætning for undersøgelse i et børnehus, at der er fagpersoner fra enten politi eller sygehusvæsen involveret i sagen.

Det er fortsat den kommunale sagsbehandler i barnets eller den unges handlekommune, som har myndighedsansvaret for den børnefaglige undersøgelse og for at træffe afgørelse om at iværksætte eventuelle støtteforanstaltninger. Afgørelser om støtte kan træffes med rådgivning og vejledning fra børnehusets faste personale, men det er den kommunale myndighed, der har den fulde beslutningskompetence.

Se mere om børnehuse og benyttelsen heraf i bekendtgørelse om børnehuse og vejledning nr. 3 til serviceloven.

Kapitel 5

Udveksling af oplysninger i børnehuse

Generelt

Serviceovens § 50 c hænger sammen med serviceovens § 50 a og § 50 b om oprettelse og benyttelse af børnehuse til undersøgelse af børn og unge, der har været udsat for overgreb, eller hvor der er mistanke herom.

§ 50 c giver mulighed for, at bestemte myndigheder, der inddrages i en konkret sag i et børnehus, kan udveksle oplysninger.

Formål med § 50 c

Formålet med serviceovens § 50 c om udveksling af oplysninger under behandling af en sag, hvor et børnehus benyttes, er at varetage hensynet til barnet eller den unge og sikre den bedst mulige indsats på tværs af de involverede myndigheder. Serviceovens § 50 c er ligesom serviceovens § 49 b gennemført som et led i at styrke beskyttelsen af børn og unge mod overgreb.

§ 50 c. Under behandlingen af en sag, hvor et børnehus benyttes, jf. § 50 a, kan personalet i børnehuset, politiet og anklagemyndigheden og sundhedsmyndigheder, autoriserede sundhedspersoner og kommunale myndigheder, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge, indbyrdes udveksle oplysninger om rent private forhold vedrørende barnets eller den unges personlige og familiemæssige omstændigheder, hvis udvekslingen må anses for nødvendig af hensyn til barnets eller den unges sundhed og udvikling.

Barnet eller den unge bliver skånet for at skulle fortælle om overgrebet og andre private oplysninger flere gange. Derudover sikres børn eller unge, der har været udsat for overgreb, eller hvor der er mistanke herom, en helhedsorienteret, koordineret og tværfaglig indsats, idet fagpersoner og myndigheder, der arbejder med en konkret sag i et børnehus, kan opbygge et fælles vidensgrundlag.

Betingelser

Fagpersoner, som må udveksle oplysninger

Ved udredning i et børnehus, som led i den samlede børnefaglige undersøgelse, vil der være fagpersoner fra flere forskellige myndigheder involveret.

De fagpersoner, som kan udveksle private oplysninger om barnet eller den unge i den konkrete sag, er det faste personale i børnehuset, politiet og anklagemyndigheden samt sundhedsvæsenet, autoriserede sundhedspersoner og sagsbehandlere i den kommunale forvaltning, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge. Det er vigtigt, at alle relevante personer inddrages for at belyse sagen tilstrækkeligt og for at sikre koordinering.

Det faste personale i børnehuset består eksempelvis af socialrådgivere, socialpædagoger, (børne)psykologer og (børne)sygeplejersker, som er kvalificeret til at varetage sager om overgreb og dermed har de nødvendige kompetencer - herunder socialfaglige og psykologiske.

Det er desuden den eller de polititjenestemænd, som indgår i samarbejdet i et børnehus, der kan udveksle oplysninger. § 50 c giver således ikke mulighed for, at der kan udveksles oplysninger med enhver ansat inden for politiet, men alene med den eller dem, der indgår i sagens behandling i samarbejde med børnehuset. Der vil eksempelvis være tale om de særligt uddannede politifolk, som skal foretage en eventuel videoafhøring af barnet eller den unge, samt eventuelle efterforskere. Se mere om politiets behandling af sager om seksuelt misbrug af børn og videoafhøring af børn i sådanne sager i Rigsadvokatens Meddelelse – RM 2 – 2007, rettet i september 2012.

I nogle sager, hvor et børnehus benyttes, vil det være relevant at inddrage ansatte inden for sygehusvæsenet. Det kan eksempelvis være en børnelæge, en retsmediciner eller en læge fra en sygehusafdeling, der er højt specialiseret i relation til overgreb mod børn.

En autoriseret sundhedsperson kan være en praktiserende læge, som bliver involveret i sagen i forbindelse med for eksempel undersøgelse og behandling af fysiske skader hos barnet eller den unge. Også disse fagpersoner kan udveksle oplysninger under sagens behandling.

Der kan også være behov for at inddrage andre fagpersoner i en konkret sag i et børnehus for at afklare barnets eller den unges behov for hjælp. Det kan for eksempel være sagsbehandlere fra Statsforvaltningen i samværs- og forældremyndighedssager eller tolke. Sådanne fagpersoner er også omfattet af servicelovens § 50 c.

Socialstyrelsens Videns- og Specialrådgivningsorganisation, VISO, kan eventuelt benyttes til at få formidlet kontakt til fagpersoner.

Eksempel 9

En 7-årig udviklingshæmmet pige er under udredning i et børnehus, fordi kommunen har modtaget en del underretninger med bekymring for, hvad hun udsættes for i hjemmet. Hun har ofte mærker efter fastholdelse og slag, men hendes fortællinger, om hvordan de er opstået og om forholdene i hjemmet, skifter en del. Politiet er inddraget i sagen.

For at få tilstrækkelig klarhed over pigens situation og behov kan det være relevant at inddrage en fagperson med særlig kendskab til udviklingshæmmede børn under sagens behandling.

Oplysninger, der kan udveksles

Alle relevante oplysninger om rent private forhold vedrørende et barns eller en ungs personlige og familiemæssige omstændigheder kan udveksles.

Rent private forhold omfatter blandt andet oplysninger om helbredsforhold og væsentlige sociale problemer samt oplysninger om barnets eller den unges udvikling eller adfærd, familieforhold, sundhedsforhold, skoleforhold, fritidsforhold og venskaber.

Den kommunale sagsbehandler og de fagpersoner, der er inddraget i sager, hvor et børnehus benyttes, kan for eksempel udveksle oplysninger om en persons tidligere, nuværende og fremtidige fysiske eller psykiske tilstand samt oplysninger om medicinforbrug og misbrug af nydelsesmidler samt oplysninger om seksuelle og strafbare forhold.

Der kan ligeledes udveksles oplysninger om, at et barn eller en ung, som mistrives for eksempel har en seksualiserende adfærd, har koncentrationsvanskeligheder, ondt i maven eller isolerer sig, hvis der er bekymring for, at mistrivslen skyldes overgreb.

Oplysninger om familiemæssige omstændigheder, der kan være relevante at udveksle, kan være oplysninger om forældrenes forhold, herunder deres samlivsforhold og andre børn.

Der kan eksempelvis være tale om oplysninger om, at barnet og moren bor sammen med morens kæreste, som politiet kender i forvejen, fordi han har været dømt eller mistænkt for overgreb mod børn eller unge.

Oplysninger om en formodet gerningsmands tidligere ansættelsesforhold og -steder kan også være relevante at udveksle.

Hvilke undersøgelser og sagsskridt, der vurderes at være nødvendige i den konkrete sag, kan der endvidere udveksles oplysninger om.

Her er det relevant, at de involverede myndigheder og fagpersoner informerer hinanden om, hvad der er nødvendigt for deres behandling af sagen. For eksempel er det hensigtsmæssigt i forbindelse med planlagt videoafhøring af et barn eller en ung, at de involverede fagpersoner er klar over, hvilke emner og områder de kan tale eller bør undgå at tale med barnet eller den unge om.

Det er væsentligt, at fagpersonerne taler med barnet eller den unge og familien og eventuelt iværksætter foranstaltninger uden først at skulle afvente videoafhøring. Samtidig er det væsentligt for politiets arbejde, at barnets eller den unges vidneudsagn ikke bliver påvirket. Når politiet og den kommunale sagsbehandler taler sammen, kan det afklares, hvilke emner personer omkring barnet eller den unge skal undgå at tale om, men samtidig kan samtaler og eventuelle foranstaltninger godt iværksættes i forhold til de øvrige områder af barnets eller den unges liv.

Hvis politiet vurderer, at der skal foretages en videoafhøring, skal det ske i et børnehus og bør gennemføres hurtigst muligt, og hvis det er praktisk muligt inden en uge fra anmeldelsen. Se mere om politiets behandling af sager om seksuelt misbrug af børn og videoafhøring af børn i sådanne sager i Rigsadvokatens Meddelelse – RM 2 – 2007, rettet i september 2012.

I sager, hvor et børnehus benyttes, kan det også være relevant at udveksle oplysninger om for eksempel barnets eller den unges adfærd, faktuelle oplysninger om, hvad barnet eller den unge har været udsat for, før sagen begyndte, eller oplysninger fra barnet eller den unge selv. Fagpersonernes viden og indsatser kan på den måde deles og koordineres, så der kan samarbejdes mest hensigtsmæssigt om indsatsen over for barnet eller den unge.

Afgrænsningen af hvilke oplysninger, der hører til rent private forhold, svarer til afgrænsningen i forvaltnings- og persondataloven.

Ved vurderingen af, om en oplysning vedrører rent private forhold, skal der lægges vægt på, om oplysningerne direkte afslører særligt følsomme forhold om den enkeltes privatliv.

Udveksling af oplysninger, som ikke kan udveksles i medfør af § 50 c, kan fortsat ske i overensstemmelse med forvaltningslovens og persondatalovens almindelige regler – se mere i kapitel 6.

Udveksling skal være nødvendig

Udveksling af oplysninger skal være nødvendig af hensyn til barnets eller den unges sundhed og udvikling, herunder behovet for særlig støtte efter serviceloven.

Der skal altså i hvert enkelt tilfælde foretages en konkret vurdering af, hvilke oplysninger, der er behov for at udveksle.

Det er dog væsentligt ikke at være for tilbageholdende og forsigtig med at benytte adgangen til at udveksle oplysninger under en sags behandling, hvor et børnehus benyttes.

Hvornår kan oplysninger udveksles?

Oplysningerne i en konkret sag, hvor kommunen skal benytte et børnehus, kan udveksles op til undersøgelsen i børnehuset, under forløbet i børnehuset og efter forløbet i børnehuset.

Forud for udarbejdelse af den børnefaglige undersøgelse kan den kommunale sagsbehandler udveksle oplysninger, der er relevante for sagens indledningsvise håndtering. Det kan for eksempel dreje sig om vejledning om, hvorvidt der er behov for akutte foranstaltninger efter serviceloven - for eksempel i form af anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet.

Der kan desuden forud for udarbejdelse af en børnefaglig undersøgelse være behov for at udveksle oplysninger for at koordinere sagens gang mellem kommunen, politi og sundhedsmyndigheder med flere.

Eksempel 10

Politiet oplyser kommunen om, at politiet vil afhente en mand, som er mistænkt for at krænke sin nabos 9-årige søn seksuelt. Det aftales, at kommunens sagsbehandler straks efter politiets afhentning af den mistænkte tager på hjemmebesøg hos den 9-årige dreng og hans forældre. Det sker med henblik på at afholde en børnesamtale samt tale med familien om bekymringen for drengen, herunder at der skal udarbejdes en børnefaglig undersøgelse med benyttelse af et børnehus.

Under forløbet i børnehuset kan det være relevant, at de oplysninger, som barnet eller den unge er kommet med i forbindelse med politiets videoafhøring, videregives til børnehusets personale eller andre involverede fagpersoner for at skåne barnet eller den unge for at skulle fortælle om overgrebet gentagne gange. Derudover kan oplysninger, som barnet eller den unge giver til personalet i børnehuset, være relevante for både den kommunale sagsbehandler samt politiet i forbindelse med efterforskningen.

Eksempel 11

En 8-årig pige fortæller under en samtale med den kommunale sagsbehandler, at den person, som har krænket hende, også har haft kontakt til to andre piger fra området.

Det er relevant for politiet at modtage oplysningerne, så efterforskningen kan udvides. Den kommunale sagsbehandler skal desuden vurdere, om der er behov for at iværksætte en indsats over for de to andre piger og deres familier.

Eksempel 12

En 6-årig pige fortæller under en psykologsamtale i børnehuset, at det ikke kun var hendes onkel, som havde krænket hende – som hun ellers har fortalt politiet – men også hendes far.

Sådanne oplysninger er relevante at udveksle både med politiet og den kommunale sagsbehandler. For politiet betyder det, at efterforskningen skal udvides, mens den kommunale sagsbehandler skal vurdere, om pigen er tilstrækkeligt beskyttet med de tiltag og den støtte, der eventuelt allerede er sat i værk.

Efter udarbejdelse af en børnefaglig undersøgelse med benyttelse af det børnehus, som kommunen er tilknyttet, kan det være relevant for den kommunale sagsbehandler og de fagpersoner, der har været involveret i undersøgelsen i børnehuset, at drøfte sagen. De kan for eksempel - i forbindelse med kommunens tilrettelæggelse af støtte - drøfte indholdet af børnehusets skriftlige udredning. Der er ikke fastsat en tidsgrænse for, hvornår de involverede fagpersoner ikke længere kan udveksle oplysninger. Det skal dog konkret vurderes at være nødvendigt at udveksle oplysningerne af hensyn til barnets eller den unges sundhed og udvikling.

Derudover kan der i den konkrete sag udveksles oplysninger som led i erfaringsudveksling og etablering af fælles vidensgrundlag de involverede myndigheder imellem. Dette har et generelt sigte mod at gøre det fremtidige samarbejde så godt og effektivt som muligt og sikre en god behandling af sager om overgreb.

Eksempel 13

Der har i flere år været bekymring for forholdene i hjemmet hos en 3-årig pige og hendes 4½-årige storebror. Kommunen har løbende modtaget underretninger fra blandt andet børnenes institutioner samt folk i lokalområdet. Forældrene har et konfliktfyldt samliv, er flere gange flyttet fra hinanden og sammen igen, og politiet har været i hjemmet i forbindelse med anmeldelser om vold og slagsmål. Derudover kommer børnene ikke stabilt i institution, og deres hygiejne er dårlig. Det er endvidere fra flere sider beskrevet, at moren har et misbrug af alkohol.

Der har i et vist omfang været et samarbejde mellem forældrene og kommunen, herunder et par kortvarige forsøg på familiebehandling, men forældrene har hver gang afvist, at der var behov for støtte og har ikke ønsket kommunens indblanding. Den kommunale sagsbehandler har tidligere påbegyndt en børnefaglig undersøgelse, men den er endnu ikke afsluttet.

Den kommunale sagsbehandler modtager oplysninger om, at drengen er blevet gennembanket af faren. Sagen bliver straks anmeldt til politiet, og begge børn bliver anbragt på en akutinstitution.

Kommunen beslutter, at den del af den børnefaglige undersøgelse, der vedrører overgreb mod drengen, skal udarbejdes med benyttelse af et børnehus.

I samarbejde med børnehuset bliver familiens situation samt drengens vanskeligheder og behov for støtte nærmere undersøgt. Kommunen beslutter på baggrund heraf at udarbejde en forældre- og evneundersøgelse. Denne undersøgelse konkluderer, at ingen af forældrene kan varetage omsorgen for børnene. Den kommunale sagsbehandler vurderer, at begge børn har behov for ophold hos professionelle voksne som følge af de vilkår, de er vokset op under.

Kommunen træffer afgørelse om, at børnene sammen skal flytte til en professionel plejefamilie. Efter tre måneder hos plejefamilien begynder drengen at fortælle om flere ting, der er sket i hjemmet, for eksempel at lillesøster er blevet udsat for seksuelle overgreb.

Den kommunale sagsbehandling kontakter derfor børnehuset med henblik på at drøfte drengens situation set i lyset af de nye oplysninger. Sagsbehandleren drøfter endvidere spørgsmålet om udarbejdelsen af et supplement til den børnefaglige undersøgelse af drengens lillesøster med benyttelse af børnehuset.

Samtykke

Der kan udveksles oplysninger om børn og unge i medfør af servicelovens § 50 c uden indhentelse af samtykke.

Det kan dog i visse situationer, af hensyn til det videre samarbejde med forældremyndighedsindehaverne, være hensigtsmæssigt at søge at indhente samtykke til udveksling af oplysninger, såfremt dette ikke unødigt forsinker iværksættelse af tiltag i sagen. Det er ligeledes en betingelse, at der herved ikke opstår risiko for, at efterforskningen eller iværksættelse af tilstrækkelig støtte til barnet eller den unge hindres eller vanskeliggøres. Overvejelse om indhentelse af samtykke vil således navnlig kunne komme på tale, hvis mistanke i sagen er rettet mod personer, der er helt udenforstående i forhold til familien.

I sager, hvor samtykke søges indhentet, men nægtes, kan oplysningerne udveksles i medfør af bestemmelserne på trods heraf, såfremt betingelserne i øvrigt er opfyldt.

Handle- og beslutningskompetence

Det er fortsat barnets eller den unges handlekommune, som har myndighedsansvaret for den børnefaglige undersøgelse samt ansvaret for at træffe afgørelse om eventuelle støtteforanstaltninger, når et børnehus benyttes. Afgørelser om støtte kan træffes med rådgivning og vejledning fra børnehusets faste personale, men det er den kommunale myndighed, der har den fulde beslutningskompetence.

Den del af undersøgelsen, der foretages i et børnehus, fokuserer på de forhold hos barnet eller den unge, der er relateret til overgrebet eller mistanken om overgrebet. Den kommunale sagsbehandler skal derfor sideløbende med undersøgelsen i børnehuset udarbejde en samlet børnefaglig undersøgelse, hvor resultatet af undersøgelsen i børnehuset inddrages.

Når et barn eller en ung er udredt i et børnehus, fortsætter sagen i den enkelte kommune som en sag om særlig støtte efter serviceloven.

Eksempel 14

En 11-årig dreng og hans søster har gennem et par år fast været i aflastning en weekend om måneden hos den samme aflastningsfamilie. Børnenes mor er tilknyttet det psykiatriske system og har været indlagt flere gange.

Pludselig en weekend bryder drengen sammen og fortæller aflastningsfamilien, at moren er inde i en rigtig dårlig periode. Hun slår dem og har truet dem med en kniv. Han tør ikke komme hjem til hende efter weekenden.

Der er i denne situation behov for at udarbejde et supplement til den tidligere børnefaglige undersøgelse. Supplementet skal udarbejdes med benyttelse af et børnehus, fordi oplysningerne vedrører et overgreb og bør medføre, at politiet involveres. Kommunen

kan imidlertid ikke vente, til undersøgelsen er afsluttet med at tage stilling til, hvordan børnenes trivsel og udvikling bedst sikres. Kommunen bør med det samme forholde sig til, hvordan børnene sikres, indtil undersøgelsen er afsluttet.

Forholdet til sundhedslovens regler om sundhedspersoners tavshedspligt og videregivelse af helbredsoplysninger

Serviceovens § 50 c ligger inden for rammerne af sundhedslovens regler om sundhedspersoners tavshedspligt og videregivelse af helbredsoplysninger med videre.

Efter sundhedslovens § 43, stk. 2, nr. 1, kan sundhedspersoner videregive oplysninger om helbredsforhold, øvrige rent private forhold og andre fortrolige oplysninger, hvis det følger af en anden lovregel, at oplysningerne skal videregives, og oplysningerne må antages at være af væsentlig betydning for den modtagende myndigheds sagsbehandling.

Serviceovens § 50 c udgør sådan en lovregel, og det må antages, at oplysninger om helbredsforhold, øvrige rent private forhold og andre fortrolige oplysninger er nødvendige for den modtagende myndigheds behandling af en sag.

Det betyder, at sundhedspersonen skal videregive de nødvendige oplysninger om barnets eller den unges helbreds-mæssige forhold, øvrige rent private forhold og andre fortrolige oplysninger til brug for behandlingen af en sag, hvor et børnehus benyttes. Videregivelsen kan ske uden samtykke.

Kapitel 6

Andre relevante regler om udveksling af oplysninger og samarbejde

Generelt

Muligheden for at udveksle oplysninger i medfør af servicelovens § 49 b og 50 c grænser op til regler om tavshedspligt og videregivelse af oplysninger i blandt andet serviceloven, forvaltningsloven, persondataloven og retsplejeloven.

Det er disse regler, der kort omtales i dette kapitel. Intentionen med kapitlet er at give et overblik over de øvrige regler om videregivelse og udveksling af oplysninger, som grænser op til § 49 b og § 50 c, og den kontekst, de nye regler derfor skal ses i.

Service-loven

SSD-samarbejdet

I medfør af servicelovens § 49 a kan eksempelvis tandlæger, personer ansat i socialforvaltningen, skole, sundhedspleje og dagtilbud udveksle oplysninger med hinanden om rent private forhold uden samtykke, hvis det skønnes nødvendigt af hensyn til den tidlige eller forebyggende indsats over for barnet eller den unge (SSD-samarbejdet).

De fagpersoner, som bestemmelsen omtaler, må ved én samtale eller ét møde udveksle oplysninger for at afklare, om der på baggrund af bekymringen skal iværksættes en tidlig indsats. I særlige tilfælde kan der være behov for ét opfølgende møde.

Bestemmelsen tager sigte på børn og unge, som vurderes at være i risiko for senere at komme i en udsat position.

Service-lovens § 49 a giver - ligesom servicelovens § 49 b - mulighed for at udveksle oplysninger i en sag med bekymring for et barn eller en ung, men er ikke afgrænset til sager om overgreb. Derudover vedrører § 49 a andre faggrupper, der kan udveksle oplysninger. Endvidere giver § 49 a som altovervejende hovedregel kun mulighed for én enkelt udveksling af oplysninger, mens der efter § 49 b ikke er nogen begrænsninger i antallet af udvekslinger.

Se mere om SSD-samarbejdet i vejledning nr. 3 til serviceloven samt på Socialstyrelsens hjemmeside, herunder i pjecen "Dialog om tidlig indsats – udveksling af oplysninger i det tværfaglige SSD-samarbejde og fagpersoners underretningspligt".

Skærpet underretningspligt

Personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, herunder politiet og ansatte i kommunale forvaltninger, er i medfør af servicelovens § 153, stk. 1, underlagt en skærpet og personlig underretningspligt. Pligten til at underrette kommunen gælder blandt andet, hvis den pågældende får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller ung kan have behov for særlig støtte eller har været udsat for overgreb.

I sager, hvor politiet bliver bekendt med oplysninger om, at et barn eller en ung har været udsat for et overgreb, eller der er mistanke herom, har politiet pligt til at underrette

kommunen om overgrebet. Politiet kan samtidig udveksle oplysninger med kommunen om sagen. Der er således i sådanne sager et overlap mellem servicelovens § 153, stk. 1 og servicelovens § 49 b.

Se nærmere om underretningspligten i vejledning nr. 3 til serviceloven samt på Socialstyrelsens hjemmeside, herunder i pjecen "Dialog om tidlig indsats – udveksling af oplysninger i det tværfaglige SSD-samarbejde og fagpersoners underretningspligt".

Forvaltningsloven

Tavshedspligt

Den, der virker inden for den offentlige forvaltning, er underlagt tavshedspligt i forhold til de oplysninger, som ved lov eller anden gyldig bestemmelse er betegnet som fortrolige, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde oplysningerne for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser. Det fremgår af forvaltningsloven § 27, stk. 1.

Reglerne om tavshedspligt skal blandt andet sikre, at der kun udveksles fortrolige oplysninger om børn og unge og deres familier med andre fagpersoner, når det er nødvendigt, og når det har et sagligt formål.

I forvaltningslovens § 27, stk. 1 er der foretaget en opregning af hensyn, som efter en konkret vurdering navnlig kan føre til, at en oplysning er fortrolig og dermed undergivet tavshedspligt.

Særligt relevant i forbindelse med sager om overgreb er hensynene til forebyggelse, efterforskning og forfølgning af lovovertrædelser, beskyttelse af sigtede samt oplysninger om enkeltpersoners personlige forhold.

Servicelovens § 49 b og § 50 c medfører uanset tavshedspligten efter forvaltningslovens § 27, stk. 1 at oplysningerne alligevel kan udveksles, når udvekslingen er nødvendig som led i forebyggelsen af overgreb mod børn og unge (§ 49 b) eller nødvendig af hensyn til barnets eller den unges sundhed og udvikling (§ 50 c).

Læs mere om reglerne om tavshedspligt i pjecen "Dialog om tidlig indsats – udveksling af oplysninger i det tværfaglige SSD-samarbejde."

Persondataloven

Generelt

Persondataloven regulerer behandling - herunder videregivelse - af personoplysninger. Loven opererer med en opdeling af oplysninger i ikke-følsomme oplysninger (§ 6), følsomme personoplysninger (§ 7) og andre følsomme personoplysninger (§ 8).

Forrang

Hvis regler i andre love end persondataloven giver en bedre retsstilling for en person, der skal udveksles oplysninger om, skal disse regler anvendes ved udveksling af oplysninger. Det fremgår af persondatalovens § 2, stk. 1.

Persondataloven viger også for regler i anden lovgivning, som giver en dårligere retsstilling end efter persondataloven, hvis en dårligere retsstilling har været tilsigtet.

Det er hensigten med den udtrykkelige hjemmel til udveksling af oplysninger uden samtykke i servicelovens § 49 b og § 50 c, at disse regler skal anvendes i stedet for persondatalovens regler.

I det omfang servicelovens § 49 b eller § 50 c ikke kan anvendes, må det vurderes, om oplysningerne kan udveksles efter persondataloven.

Følsomme personoplysninger

Persondatalovens § 7, stk. 1, om følsomme personoplysninger indeholder en udtømmende opremsning af følsomme oplysninger og angiver under hvilke betingelser, de må behandles, herunder videregives.

Persondatalovens § 8 om andre personfølsomme oplysninger vedrører blandt andet den offentlige forvaltnings behandling – herunder videregivelse - af oplysninger om strafbare forhold, væsentligt sociale problemer og andre rent private forhold end dem, der er nævnt i § 7, stk. 1.

Forvaltningsmyndigheders videregivelse af personfølsomme oplysninger

Persondatalovens § 8, stk. 3, indeholder en særregel for forvaltningsmyndigheder, der udfører opgaver inden for det sociale område, herunder kommuners socialforvaltning.

Disse myndigheder må videregive personfølsomme oplysninger, som er omfattet af § 7, stk. 1, og § 8, stk. 1:

- hvis den registrerede giver sit samtykke,
- hvis videregivelsen sker til varetagelse af private eller offentlige interesser, der klart overstiger hensynet til de interesser, der begrunder hemmeligholdelsen, herunder hensynet til den, oplysningerne angår (værdispringsreglen) eller
- hvis videregivelsen er et nødvendigt led i sagens behandling eller nødvendig for, at en myndighed kan gennemføre tilsyns- eller kontrolopgaver.

I det omfang en offentlig myndighed ønsker at udveksle oplysninger om rent private forhold vedrørende et barns eller en ungs personlige eller familiemæssige omstændigheder, som ikke er omfattet af servicelovens § 49 b eller § 50 c, vil de kunne videregives efter betingelserne i persondatalovens § 8, stk. 3.

Der kan eksempelvis være tale om en sag, hvor barnet eller den unge ikke har været udsat for et seksuelt eller voldeligt overgreb, eller hvor der ikke er fagpersoner fra flere sektorer involveret.

Der kan også være tale om oplysninger, der ikke vedrører rent private forhold, eller hvor oplysninger ønskes oplyst på et tidspunkt, hvor det ikke er muligt i medfør af servicelovens § 49 b eller § 50 c.

Retsplejeloven

SSP-samarbejdet

Endnu en mulighed for udveksling af oplysninger om børns og unges rent private forhold findes i retsplejelovens § 115 om blandt andet SSP-samarbejdet. Denne bestemmelse giver mulighed for udveksling af oplysninger mellem skole, socialforvaltning og politi, hvis videregivelsen er nødvendig af hensyn til det kriminalitetsforebyggende samarbejde. Oplysningerne kan også efter denne bestemmelse udveksles uden forudgående samtykke.

Se mere om SSP-samarbejdet i "SSP – en guide til samarbejdet" og Justitsministeriets vejledning nr. 163 af 17. august 1990: "Vejledning om udveksling af oplysninger i forbindelse med det kriminalitetsforebyggende samarbejde mellem politiet og kommunerne m.v."